

343.232

BLANKENTNA KRIVIČNA DELA

Prof. dr Miodrag Jović*

Apstrakt:

Jasno je da blanketna krivična dela nisu ništa 'novo' i to kako za teoriju krivičnog prava, tako i za krivično zakonodavstvo i pravosudnu praksu. Iako, vrlo retko i kod malog broja teoretičara iz krivično – pravne oblasti, ova dela, ipak, povremeno pobude i "probude" bar malu pažnju. Autor ovog teksta smatra da je jedan od njih. Blanketna krivična dela su, inače, vrlo specifična krivična dela i dela koja nisu zanemarljivog značaja ali se, bez obzira na to, radi o krivičnim delima o kojima je neopravdano vrlo malo i oskudno pisano. Najčešće uzgredno, uz neku drugu temu, mada je aktuelnost ove problematike evidentna budući da su blanketna krivična dela zauzimala, a i danas zauzimaju, značajan udeo u ukupnoj strukturi kriminaliteta u našoj zemlji.

Autor će u radu prvo pokušati ne samo da, na neki način, destriktivno definiše blanketna krivična dela, već da ih uslovno razvrsta u, kako kaže, dve grupe i to na: blanketna krivična dela prve vrste ili, drugačije rečeno, krivična dela sa blanketnom dispozicijom i blanketna krivična dela druge vrste ili, drugačije "čista" blanketna krivična dela, odnosno krivična dela predviđena u nekrivičnim (vankrivičnim) zakonima koja skupa predstavljaju dopunsko ili tzv. "sporedno" krivično zakonodavstvo. Naime, sva ova krivična dela, tj. i krivična dela prve vrste i krivična dela druge vrste su blanketna krivična dela. Razlika je u tome što su prva predviđena u Krivičnom zakoniku, a druga u tzv. Vankrivičnim (nekrivičnim) zakonima.

U drugom delu rada autor se je osvrnuo na neke praktične dileme krivično-procesnog karaktera, vezane za opis krivičnog dela sa blanketnom dispozicijom u optužnim aktima i presudama.

Ključne reči: krivično delo, blanketno krivično delo, blanketna dispozicija, princip zakonitosti, optužni akt, presuda, krivično zakonodavstvo, krivični zakonik, nekrivični zakoni, dopunsko ili "sporedno" krivično zakonodavstvo.

* Redovni profesor Depratmana za pravne nauke Univerziteta u Novom Pazaru.

Uvod

Svima onima koji se iole bave pravom poznato je da svaka pravna norma pa, prema tome, i krivičnopravne norme (kojima se predviđaju-inkriminišu pojedina krivična dela) sadrže dva bitna elementa: *dispoziciju* (tj. Zakonski opis krivičnog dela-biće krivičnog dela) i *sankciju* (tj. prinudnu meru koju primenjuje državni aparat za fizičku prinudu). Prema tome, dispozicija je onaj deo krivičnopravnog propisa, norme koji određuje biće, odnosno posebna obeležja određenog (konkretnog) krivičnog dela. Međutim, načini pomoću kojih se vrši određivanje bića pojedinih krivičnih dela nisu (a i ne mogu biti) istovetni, pre svega, u pravnotehničkom smislu, pa se otuda i same njihove dispozicije međusobno razlikuju po svojoj konstrukciji, odnosno građi.

Kada je u pitanju klasifikacija, odnosno razvrstavanje (podela) dispozicija, u teoriji krivičnog prava ne postoji saglasnost u tom pogledu. Pa tako, jedni krivičnopravni teoretičari razvrstavaju dispozicije na: obične, opisne, upućujuće i blanketne, dok ih pak drugi dela na: jednostavne, blanketne i alternativne dispozicije. Važno je, međutim, istaći da su blanketne dispozicije zastupljene u obe ove klasifikacije – podele, što samo govori o tome da ova vrsta dispozicije ima poseban značaj prilikom određivanja, propisivanja pojedinih krivičnih dela, pa je tako posredno i od značaja za ostvarivanje jednog, za krivično pravo posebno važnog principa, principa legaliteta ili zakonitosti.¹

Naime, ovaj princip prožima celokupnu materiju krivičnog prava, ali njegovo poštovanje posebno dolazi do izražaja upravo kod određivanja (propisivanja) koja se ljudska ponašanja smatraju krivičnim delom, a što se može učiniti samo zakonom.

Inače, iz neophodnosti za poštovanjem principa legaliteta (zakonitosti) u krivično pravo su proizašle veoma značajne pravne konsekvence. Jedna od tih konsekvenci, jeste zahtev za određenim i preciznim opisom zakonskog bića svakog ponaosob krivičnog dela, odnosno za jasnim i preciznim određivanjem posebnih obeležja krivičnih dela, čime se na najbolji način poštuje vrlo značajan postulat principa legaliteta (zakonitosti) koji se izražava poznatom maksimumom *nullum crimen, nulla poena sine lege* - nema zločina, ni kazne bez preciznog zakona. Odnosno, ovaj postulat principa legaliteta nalaže da krivični zakon, tj. krivičnoravna norma obuhvati samo ono na šta se izričito odnosi, a ne i na slične slučajeve.

¹ U krivično pravnoj teoriji postoji mišljenje da se o principu legaliteta (zakonitosti) prvi put govori u *Magna carta Libertatum* iz 1215. godine. Međutim, do prave afirmacije ovog principa je došlo tek u drugoj polovini XVIII veka njegovim ugrađivanjem u Krivični zakonik Francuske iz 1791. godine koji je princip zakonitosti preuzeo iz Deklaracije o pravima čoveka i građanina iz 1789. godine. Odredbom čl. 8. pomenute deklaracije predviđeno je da 'niko ne može biti kažnjen osim na osnovu zakona koji je donešen i proklamovan pre izvršenja krivičnog dela i zaonito primenjen'. Ovaj princip se inače izražava kroz poznatu maksimu: ' *nullum crimen, nulla poena sine lege* ' – nema zločina, ni kazne bez zakona.

Ispunjavanje navedenog zahteva nije ni lako niti je jednostavno. Naime, u želji da krivično delo (odnosno njegovo biće) što preciznije opiše, zakonodavac može vrlo lako da zapadne u kazuistiku (tj. da izvrši nabranje pojedinih oblika dela), a da se, ipak, ne obuhvate svi mogući oblici tog krivičnog dela, s' obzirom da je vrlo verovatno da zakonodavac ne može unapred predvideti sve moguće oblike društveno opasne delatnosti iz realne stvarnosti. S' druge strane, ako zakonodavac pokuša da izbegne kazuistiku, može takođe, vrlo lako, da zapadne u nepotrebnu apstrakciju, odnosno generalizaciju – uopštavanje. Dakle, nije teško zaključiti da ovakav pravnotehnički način propisivanja pojedinih krivičnih dela može ozbiljnije ugroziti prava i slobode građana, s' obzirom da oni neće često puta znati da li je njihova delatnost zabranjena ili dozvoljena. Drugačije rečeno, postojaće realna mogućnost da se građani češće nađu u pravnoj zabludi, odnosno da ne znaju da to što čine predstavlja krivično delo. Danas neotklonjiva pravna zabluda isključuje krivicu pa, samim tim, i krivično delo shvaćeno u objektivno- subjektivnom smislu, što je sasvim u redu. Međutim, nekada je, kada je u pitanju pravna zabluda, važilo pravilo da nepoznavanje prava tj. zakona, ne izvinjava (error iuris nocet), što nije bilo povoljno za učinioca koji je delo učinio u pravnoj zabludi.

Prema tome, proizilazi da se prilikom određivanja, propisivanja pojedinih krivičnih dela, odnosno njihovih bića treba da nađe prava mera između kazuistike i apstrakcije, s' tim što uvek treba težiti da obeležja svakog pojedinog krivičnog dela budu precizno i jasno određena, odnosno predviđena. To se najbolje postiže upotrebom deskriptivnih (opisnih) obeležja krivičnog dela, dok su manje pouzdana (ali ipak neizbežna) obeležja koja se određuju blanketnom dispozicijom. Dakle, u pitanju su blanketna krivična dela.

Blanketna krivična dela i njihovo razvrstavanje

Kada se kaže da je neko krivično delo blanketno prvenstveno se misli da je ono takvo, jer mu je dispozicija krivinopravne norme kojom mu se određuju posebna obeležja njegovog bića blanketna. Definisane samog pojma blanketne dispozicije, u teoriji krivičnog prava pa i u pravosudnoj praksi, ne stvara neke posebne probleme. Ovaj pojam se najčešće shvata kao pravnotehnički način formulisanja (predviđa) pojedinog krivičnog dela kojim je dat samo opšti okvir tog dela, a da bi se norma izražena u tom okviru mogla primeniti u konkretnom slučaju, ona se mora dopuniti drugom odgovarajućom normom koja je sadržana u drugom propisu.

Drugačije rečeno, blanketna dispozicija daje samo opšti okvir krivičnog dela, odnosno delimično određuje elemente krivičnog dela (tj. samo neka posebna obeležja njegovog bića), dok za ostale elemente koji detaljnije određuju njegovo biće, ova dispozicija upućuje na druge propise gde se ti elementi (posebna obeležja) mogu naći. Prema tome, detaljnije i potpunije određivanje bića krivičnog dela prepušteno je nekom drugom (nekrivičnom) zakonu, pa čak i podzakonskom aktu (npr. uredbi sa tzv. zakonskom snagom). Proizilazi da blanketna dispozicija, na

neki način, predstavlja poseban oblik upućujuće dispozicije, s' tom razlikom što upućujuća dispozicija sadrži neka posebna obeležja koja čine biće određenog krivičnog dela, dok za druga obeležja bića tog dela upućuje na neki drugi propis koji je sadržan u krivičnom zakonu (zakoniku) a ne u nekom vankrivičnom zakonu.

Dakle, obe ove vrste dispozicija (i upućujuća i blanketna) upućuju na drugi propis da bi se upotpunilo biće određenog krivičnog dela, s' tim što upućujuća dispozicija upućuje na propis koji je sadržan u krivičnom zakonu (zakoniku), a blanketna dispozicija upućuje na propis koji se sadržan u nekrivičnom zakonu, pa čak i u propisu koji se nalazi u podzakonskom aktu. Prema tome, proizilazi da je egzistencija blanketne norme zavisna od postojanja neke druge norme, a s' obzirom da se ovom normom nepotpuno određuje biće krivičnog dela, to se ovakva bića nazivaju blanketna bića krivičnih dela, odnosno radi se o blanketnim krivičnim delima ili, drugačije, o krivičnim delima sa blanketnom dispozicijom. Inače, treba reći da su blanketne dispozicije složene dispozicije i koriste se za određivanje ne samo osnovnih oblika određenog krivičnog dela, već i za određivanje njegovih kako težih, tako i lakših oblika.

Radi ilustracije, kao primer krivičnog dela sa blanketnom dispozicijom, navešćemo krivično delo : " povreda prava po osnovu rada i prava iz socijalnog osiguranja " (čl. 163.KZ) gde je odredbom pomenutog člana propisano: ' ko se svesno ne pridržava zakona i drugih propisa, kolektivnih ugovora i drugih opštih akata o pravima po osnovu rada i o posebnoj zaštiti na radu omladine, žena i invalida ili o pravima iz socijalnog osiguranja i time drugom uskrati ili ograniči pravo koje mu pripada'. Prema tome, da li će i kada postojati krivično delo iz čl.163.KZ odlučiće se nakon konsultacije, odnosno uvida u propise koji spadaju u radno pravo i pravo penzijskog i socijalnog osiguranja, jer će se upravo iz odredaba tih propisa upotpuniti biće navedenog krivičnog dela.

Inače, kao krivična dela sa blanketnom dispozicijom, posebno se ističu krivična dela protiv braka i porodice(gl.XIX KZ), gde većina krivičnih dela iz pomenute glave krivičnih dela predstavljaju blanketna krivična dela, jer su mnogi pojmovi, instituti i, naravno, obeležja bića pojedinih krivičnih dela iz ove glave upravo za osnovu imala odgovarajuće propise Porodičnog zakona ili, drugačije rečeno, "pozajmljeni" su iz ovog zakonskog akta koji je nekrivične prirode. Osim pomenute glave krivičnog dela u Krivičnom zakoniku postoji čitav niz krivičnih dela sa blanketnom dispozicijom, kao što su, primera radi, neka krivična dela iz glave krivičnih dela protiv zdravlja ljudi ili krivična dela iz glave krivičnih dela protiv životne sredine.

Dakle, iz do sada izloženog može se zaključiti da se ovde radi o krivičnim delima koja su isključivo predviđena, propisana u Krivičnom zakoniku, ali su to, kao što smo videli, i dela koja imaju blanketnu dispoziciju, pa se zato i nazivaju blanketnim krivičnim delima. To bi bila, uslovno rečeno, prva vrsta blanketnih krivičnih dela.

Pored navedene vrste blanketnih krivičnih dela (tj.krivičnih dela sa blanketnom dispozicijom) koja se isključivo predviđaju odredbama Krivičnog

zakonika, postoji jedan priličan broj krivičnih dela koja su propisana odredbama, ne tako malog broja, vankrivičnih zakona koji zajedno čine tzv. 'sporedno' ili dopunsko krivično zakonodavstvo. Ova krivična dela, takođe, predstavljaju blanketna krivična, ali u odnosu na predhodnu vrstu, ovo su uslovno rečeno, blanketna krivična dela u celosti, odnosno blanketna krivična dela druge vrste, s' obzirom da nisu predviđena odredbama Krivičnog zakonika, nego odredbama vankrivičnih zakona.

To što se jedan, ne tako zanemarljiv, broj krivičnih dela predviđa (propisuje) vankrivičnim zakonima, pa i podzakonskim aktima ima verovatno opravdanih razloga. Naime, s' jedne strane, a s' obzirom da se radi o krivičnim delima blanketnog karaktera, za pravosudnu praksu je celishodnije da se ta krivična dela nalaze u odgovarajućim zakonima, jer je tako lakše odrediti pravi smisao ovih dela, a kada se tom doda i da im je konstrukcija specifična, onda je verovatno teško, izvan ostalih zakonskih odredbi matičnog zakona, precizno odrediti njihova bića. S' druge strane, vankrivični zakoni koji čine dopunsko, tj. tzv. 'sporedno' krivično zakonodavstvo imaju za cilj da se propisi sadržani u njima poštuju. U ostvarnju tog cilja vankrivični zakoni predviđaju krivična dela i kazne iz one oblasti društvenog života koju oni regulišu, s' obzirom da te oblasti Krivični zakonik ili nije regulisao (što je najverovatnije tako) ili je regulisao ali nepotpuno, odnosno delimično. To "delimično regulisanje" Krivični zakonik najčešće čini tako što propiše (predvidi) samo neka, dakle, ne sva krivična dela iz oblasti koju reguliše neki od vankrivičnih zakona, dok ostala krivična dela određuje matični vankrivični zakon. Krivična dela koja je predvideo Krivični zakonik u okviru delimičnog regulisanja oblasti, koju reguliše matični vankrivični zakon, su, u stvari, u najvećem broju slučajeva, krivična dela sa blanketnom dispozicijom, odnosno tzv. blanketna dela prve vrste.

U teoriji krivičnog prava, pored izloženog shvatanja kojim se, kao što smo videli, prihvata i obrazlaže ovakvo stanje koje se tiče inkriminisanja krivičnih dela odredbama vankrivičnih zakona, postoji i suprotno shvatanje koje polazi od stanovišta da bi, imajući u vidu potpuno (bezrezervno) poštovanje principa zakonitosti ali i potrebu usklađivanja sistema inkriminacija, bilo celishodnije da krivična dela iz vankrivičnih zakona budu kodifikovana u Krivičnom zakoniku.

Predstavnici ovog (drugog, suprotnog) shvatanja smatraju da je njihovo stanovište, sa aspekta kriminalne politike, opravdanije iz više razloga: prvi, u zakonodavnom-tehničkom smislu bića krivičnih dela propisanih u vankrivičnim zakonima (tj. u dopunskom ili "sporednom" krivičnom zakonodavstvu) su daleko nepreciznije određena, nego što je to slučaj sa krivičnim delima čija su bića predviđena krivičnim zakonikom (zakonom), drugi, postoji velika nesrazmera u propisanim kaznama, odnosno propisane kazne za krivična dela predviđena u vankrivičnim zakonima su, po pravilu, strožije i treći, sudska praksa se teže snalazi u primeni odredaba vankrivičnih zakona (tj. 'sporednog' ili dopunskog krivičnog zakonodavstva), tao da bi ova krivična dela kodifikacijom bila dostupnija kako

pravosudnoj praksi, tako i teoriji krivičnog prava.² Isto tako, predstavnici ovog (drugog, suprotnog) shvatanja, iako priznaju da blanketni karakter krivičnih dela iz vankrivičnih zakona sigurno stvara određene teškoće pri izdvajanju ovih dela iz konteksta ostalih odredaba njihovih matičnih zakona (zbog čega ih ne treba, prema mišljenju predstavnika prvog odnosno predhodnog shvatanja, kodifikovati u krivični zakonik-zakon), smatraju da to nije dovoljan argument protiv kodifikacije ovih krivičnih dela, jer, kako oni ističu, i niz drugih krivičnih dela koja sa blanketnom dispozicijom (tzv. blanketna krivična dela prve vrste) su kodifikovana u osnovno krivično zakonodavstvo, tj. u Krivični zakonik, tako da nema potrebe da i ova krivična dela ne budu kodifikovana, odnosno nema potrebe da ova dela kao krivična dela i dalje propisuju njihovi matični zakoni, već to treba da čini krivični zakon-zakonik.

U krivičnopravnoj teoriji se danas nailazi i na mišljenje prema kome vankrivični zakoni (tj. sporedno ili dopunsko krivično zakonodavstvo) trebaju da sadrže, odnosno da predviđaju ona krivična dela koja nisu opšteg značaja, s' obzirom da štite odnose koji se relativno često menjaju, što i nameće potrebu za čestim izmenama vankrivičnog zakona. Zbog toga je svrsishodno da se krivična dela, kojima se povređuju odredbe vankrivičnih zakona, upravo propisuju odredbama tih zakona, a ne odredbama krivičnog zakona. Time se ujedno omogućava i pravilnija ocena ovih krivičnih dela i njihovo preciznije razgraničenje od privrednih prestupa koji se takođe predviđaju (propisuju) tim zakonima.

Smatramo da propisivanje krivičnih dela u vankrivičnim zakonima treba da bude izuzetak u zakonodavnoj praksi. Ovakvom načinu inkriminisanja treba pribegavati samo u slučajevima kada se radi o specifičnim krivičnim delima čija su bića očigledno blanketna, te se moraju određivati uz pomoć ostalih odredbi matičnog zakona koji je, naravno, vankrivični zakon (propis).

Inače, vankrivičnim zakonima zakonodavac prvo propisuje određene imperativne (naređujuće) i (ili) prohibitivne (zabranjujuće) odredbe, a na kraju, u okviru kaznenih odredbi, predviđa krivična dela tako što im daje pretežno ili isključivo blanketni karakter, i to po ustaljenom klišeju: " Ko protivpravno odredbama ovog zakona ..., kazniće se ...".

Praktični problemi krivično-procesnog karaktera vezanih za blanketna krivična dela

S' obzirom na specifičnost blanketnih krivičnih dela, logično se postavilo pitanje: da li ova dela izazivaju izvesne probleme, odnosno dileme u pravosudnoj praksi. Odmah treba reći da, kada su u pitanju blanketna krivična dela, koja smo uslovno nazvali, blanketnim krivičnim delima druge vrste (a to su, kao što je više puta pomenuto, krivična dela koja su predviđena u vankrivičnim zakonima), tu i

² Vid. LJ. Lazarević, Neka sporna pitanja pred donošenje Krivičnog zakonika Jugoslavije u : ' Teorijski i praktični problemi jugoslovenskog kaznenog zakonodavstva , Izd. Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 1996.godine, str.25.

nema nekih značajnih problema, odnosno dilema u praksi pravosudnih organa. Drugačije rečeno, pravosudni organi (tj. i tužilac i sud) u svojim aktima unose i koriste naziv i kvalifikaciju krivičnog dela onako kako je to predvideo vankrivični matični zakon, naravno, ukoliko su se pre toga odgovarajućim kvantumom dokaza utvrdile činjenice na osnovu kojih je nedvosmisleno ustanovljeno da je određeno lice učinilac krivičnog dela blanketnog karaktera koji mu se stavlja teret. Pravosudnim organima ostaje da preduzmu one radnje i aktivnosti koje su dužni da preduzmu skladu sa odredbama krivičnog procesnog zakonodavstva (tj. Zakonika o krivičnom postupku-ZKP).

Međutim, u praksi pravosudnih organa postoje određene dileme u vezi sa primenom procesnih odredbi na krivična dela sa blanketnom dispozicijom, dakle, na krivična dela koja smo uslovno nazvali, blanketna krivična dela prve vrste. Ovu vrstu blanketnih krivičnih dela, kao što je već rečeno, određuje Krivični zakonik.

U praksi preovladava shvatanje da je kod krivičnih dela sa blanketnom dispozicijom neophodno potrebno da se u krivičnom postupku, u svakom konkretnom slučaju, rasvetli i utvrdi da li je inkriminisano postupanje suprotno materijalnom propisu (tj. propisu vankrivičnog matičnog zakona) na koji se poziva blanketna dispozicija. A to iz razloga, jer od odgovora na ovo pitanje zavisi i samo postojanje krivičnog dela ove vrste.

Međutim, kada se radi o pitanju : da li i gde treba navesti podatke o materijalnom propisu na koji upućuje blanketna dispozicija (tj. da li samo u obrazloženju optužnice i presude ili u njihovim dispozitivima i obrazloženjima), shvatanja se dijametralno razilaze. I naravno, iz tih različitih shvatanja proizašla je očigledna neujednačenost pravosudne prakse koja se ogleda u tome da se negde materijalnom propisu vankrivične (nekrivične) prirode koji dopunjuju blanketnu dispoziciju navode samo u obrazloženjima optužnica i presuda, a negde i u dispozitivima optužnih akata i presuda i u njihovim obrazloženjima.

Oni koji zastupaju mišljenje da u podacima o krivičnom delu koji se daju u dispozitivu optužnog akta ili presude ne treba navoditi i materijalnom propisu koji dopunjava blanketnu dispoziciju, pozivaju se na odredbe Zakonika o krivičnom postupku koje regulišu sadržinu činjeničnog opisa krivičnog dela u pomenutim aktima, tj. u optužnom aktu i u presudi (čl.332.st.1.tač.2. i čl.424.st.1.tač.1.). Naime, zastupnici ovog mišljenja smatraju da iz sadržine odredaba navedenih članova Zakonika o krivičnom postupku proizilazi da u opisu pojedinog krivičnog dela koji se daje u optužnom aktu i presudi treba navesti samo činjenice i okolnosti koje spadaju u obeležje konkretnog krivičnog dela, kao i druge okolnosti (faktičke činjenične) prirode, a koje su potrebne da se konkretno krivično delo što preciznije odredi. A s' obzirom da je materijalnom propisu (koji dopunjava blanketnu dispoziciju) isključivo pravnog karaktera, to je onda, prema ovom shvatanju, vrlo jasno da mu nije mesto u opisu dela koji se daje u dispozitivima optužnih akata ili presude. Međutim, pošto postoji opravdani zahtev za indetifikacijom (i navođenjem) materijalnopravnog propisa (kojim se dopunjava blanketna dispozicija) od kojeg zavisi postojanje krivičnog dela sa blanketnom dispozicijom,

postavlja se pitanje kako rešiti ovaj problem. Predstavnici ovog shvatanja smatraju da je ovom zahtevu u potpunosti udovoljeno ako se materijalnopravni propis koji dopunjava blanketnu dispoziciju navede samo u obrazloženju optužnice (optužnog akta) i presude. Kao sledeći argument protiv navođenja ovog materijalnopravnog propisa u dispozitivu optužnog akta ili presude ističu se teškoće koje bi mogao imati sud pravnog leka u slučaju kad utvrdi da je taj materijalnopravni propis (ili neka njegova odredba) pogrešno označen u opisu krivičnog dela, dok su sva ostala pitanja pravilno rešena pobijanom sudskom odlukom (presudom, odnosno rešenjem). U stvari, nije dovoljno jasno kakva bi intervencija u tom slučaju trebala da usledi od strane suda pravnog leka. Preciznije, da li bi ukinuo ili preinačio presudu, odnosno kako bi u tom slučaju trebalo da glasi njegova odluka.

Drugi teoretičari imaju suprotno mišljenje, jer smataju da su određenost i konkretizacija krivičnog dela, koje se stavlja na teret njegovom učiniocu, jedna osnovna i logična pretpostavka za ostvarivanje, toliko važnog, principa zakonitosti (legaliteta), kako u materijalnom, tako i u procesnom krivičnom pravu, a sve u cilju zaštite slobode i prava čoveka i drugih osnovnih društvenih vrednosti. U tom smislu zahtevu za konkretizacijom krivičnog dela, koji proizilazi iz odredbe čl.332. st.1. tač.2. Zakonika o krivičnom postupku, je udovoljeno samo onda ako se, pored ostalog, identifikuje i konkretizuje norma sadržana u vankrivičnom materijalnom propisu koji dopunjava blanketnu dispoziciju, budući da od toga zavisi ocena da li je ostvareno biće krivičnog dela koje je u pitanju. Pri tome se ističe da pravnotehnički osnov i okvir za rešavanje konkretne krivične stvari u krivičnom postupku predstavljaju podaci koji se o krivičnom delu daju u optužnom aktu, te da o krivičnoj stvari sud rešava izrekom a ne obrazloženjem presude. Samo ova okolnost je dovoljna da se ne prihvati stav po kome je udovoljeno zahtevu za konkretizacijom krivičnog dela sa blanketnom dispozicijom, ako se materijalnopravni propis koji dopunjava dispoziciju ovog krivičnog dela navede samo u obrazloženju presude. Manjkavost pomenutog stava je još očiglednija, ako se uzme u obzir činjenica da propisi koji uređuju krivični postupak predviđaju i presude bez obrazloženja (npr. u skraćenom postupku) ali, isto tako, može se da i optužini predlog nema obrazloženje.

Pored navedenog, treba reći i to da nema pravilnog ni potpunog raspravljanja u kontradiktornom postupku o protivpravnosti postupanja učinioca krivičnog dela, kao o posebnom obeležju krivičnog dela sa blanketnom dispozicijom, ako se materijalnopravni propis i njegova odredba koji dopunjavaju blanketnu dispoziciju ne navedu u podacima o krivičnom delu u dispozitivu optužnog akta, odnosno presude. Štaviše, to je neophodno učiniti i sa stanovišta utvrđivanja krivice učinioca dela, s' obzirom da se za umišljaj učinioca svakog krivičnog dela, a posebno kod onih kod kojih protivpravnost predstavlja element (obeležje) njihovih bića, zahteva da je učinilac pri izvršenju dela bio svestan protivpravnosti svoga postupanja.

Zaključak

Postojanje blanketnih krivičnih dela nije neka novost, kako za teoriju krivičnog prava, tako ni za krivično zakonodavstvo (glavno i dopunsko-sporodno) i krivično procesno zakonodavstvo, niti pak za pravosudnu praksu. Nije novo ni to što se radi o specifičnim krivičnim delima. Ali, ono što je za nas novo (a nije trebalo da bude), jeste činjenica da nismo baš sigurni da ćemo ovim radom podsetiti na to da blanketna krivična dela nisu ni zanemarljivog broja , niti su zanemarljivog značaja. Međutim, u ono što smo sigurni, jeste fakat da ovim krivičnim delima očigledno nije dat adekvatan prostor u stručnoj literaturi, niti u stručno-tematskim radovima autoriteta naše krivičnopravne teorije i pravosudne prakse.

Prema vrsti i karakteru zakonskih propisa kojima se blanketna krivična dela predviđaju, ova dela se mogu uslovno podeliti, razvrstati u dve grupe, odnosno vrste i to na:

1) blanketna krivična dela prve vrste ili, drugačije, krivična dela sa blanketnom dispozicijom koja su isključivo propisana odredbama Krivičnog zakonika i

2) blanketna krivična dela druge vrste ili tzv." čista" blanketna krivična dela koja su prvenstveno propisana u celosti odredbama nekrivičnih (vankrivičnih) zakona koji skupa čine dopunsko, odnosno tzv."sporodno" krivično zakonodavstvo.

Inače, uobičajeno je kada se kaže da je neko krivično delo blanketno delo da se tada upravo misli na prvu vrstu ovih krivičnih dela, odnosno na krivična dela čija je dispozicija blanketnog karaktera. Međutim, kao što smo mogli videti, postoji i druga vrsta ovih krivičnih dela koja su blanketna u celini, te su zato i dobila naziv 'čista' blanketna krivična dela. Naravno, svesni smo činjenice da ovaj naziv nije ni adekvatan, niti je najsrećnije izabran, zbog čega se neki teoretičari i praktičari neće složiti sa ovim uslovnim nazivom, ali smo iz metodoloških razloga to morali da učinimo, jer zaista, osim krivičnih dela sa blanketnom dispozicijom, postoje i krivična dela koja su u potpunosti blanketnog karaktera, s' obzirom da su i dispozicija i sankcija tih krivičnih dela propisani odredbama nekrivičnih (vankrivičnih) materijalnopravnih propisa koji, takođe, predstavljaju osnovu za opis, shvatanje i objašnjenje i blanketnih krivičnih dela prve vrste, tj. krivičnih dela sa blanketnom dispozicijom.

Ova druga vrsta blanketnih krivičnih dela, koju smo uslovno nazvali "čistim" blanketnim krivičnim delima, ne zadaje posebne probleme pravosudnim organima u njihovom praktičnom postupanju, što se ne bi moglo reći za blanketna krivična dela prve vrste tj. za krivična dela sa blanketnom dispozicijom. U tom smislu kolebanja prakse pravosudnih organa (odnosno javnih tužilaštva i sudova) i suprotni stavovi (pravna shvatanja) o tome da li, ne samo u obrazloženjima, već i u dispozitivima optužnih akata i presuda treba navoditi nekrivični (vankrivični) propis na koji se poziva krivično delo, odnosno njegova blanketna dispozicija, uslovljeno je prvenstveno neshvatanjem pravne prirode krivičnih dela sa blanketnom dispozicijom. Tome svakako treba dodati i moguće nepreciznosti (pa i

nepotpunosti) krivično-procesne regulative koja uređuje opis krivičnog dela u optužnim aktima i presudama. Pa tako, primera radi prema odredbi čl.332. st.1. tač. 2. Zakonika o krivičnom postupku optužnica sadrži opis dela iz kog proizilaze zakonska obeležja krivičnog dela, predmet na kome je i sredstvo kojim je izvršeno krivično delo, kao i ostale okolnosti potrebne da se krivično delo što tačnije odredi. U presudi u kojoj se optuženi oglašava krivim sud će, saglasno odredbi čl.424. st.1. tač. 1. Zakonika o krivičnom postupku, izreći za koje se krivično delo oglašava krivim, uz naznačenje činjenica i okolnosti koje čine obeležja krivičnog dela, kao i onih okolnosti od kojih zavisi primena određene odredbe krivičnog zakonika (zakona). Međutim, ukoliko se navedene odredbe Zakonika o krivičnom postupku restriktivno (usko) tumače može se lako doći do zaključka da pri opisu krivičnog dela sa blanketnom dispozicijom u optužnim aktima i presudama nije potrebno navoditi nekrivični materijalnopravni propis na koji se poziva dispozicija tog krivičnog dela.

Na kraju, ipak, smatramo da je izostavljanje nekrivičnog materijalnopravnog propisa iz opisa krivičnog dela sa blanketnom dispozicijom u obrazloženju, a posebno u dispozitivu optužnog akta ili presude, u oštroj suprotnosti sa principom zakonitosti (legalnosti) i zahtevom za konkretizacijom krivičnog dela zastupljenim u krivičnom zakonodavstvu (materijalnom i procesnom), kao efikasnom branom protiv arbitrarnosti i samovolje organa pravosuđa i najbolje sredstvo za ostvarivanje pravne sigurnosti građana.

Literatura

- Aćimović M: Krivično pravo Opšti deo, Subotica, 1937.
Bačić F: Krivično pravo, Opći dio, Zagreb, 1980.
Bačić F: Referat podnet XXV savetovanju Saveza udruženja za krivično pravo i kriminologiju Jugoslavije od 08-10. oktobra 1987. godine.
Vasiljević T: Sistem krivično-procesnog prava SFRJ, Savremena administracija, Beograd, 1981.
Živanović T: Osnovi krivičnog prava Opšti deo, knj. I i II, Beograd 1935-1937.
Zakonik o krivičnom postupku, " Službeni glasnik RS ", br:72 od 28.09.2011.god. br: 101 od 30.12.2011. godine, br:121 od 24.12.2012. godine, br:32 od 08.04.2013. godine i br: 45 od 22.05.2013. godine.
Jovanović LJ: Krivično pravo Opšti deo, Niš, 2000.
Jović M: Krivično pravo Opšti deo, Novi Pazar, 2011.
Komentar Krivičnog zakona SFRJ, Savremena administracija, 1982.
Lazarević LJ: Teorijski i praktični problemi jugoslovenskog kaznenog zakonodavstva, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja Beograd, 1996.
Pavlica J, Lutovac M: Zakon o krivičnom postupku u praktičnoj primeni, Jugoslovenski zavod za produktivnost rada, Beograd, 1985.
Sržentić N, Stajić A, Lazarević LJ: Savremena administracija, Beograd, 1997.
Stojanović Z: Krivično pravo Opšti deo, Beograd, 2005.

Tahović J: Krivično pravo Opšti deo, Beograd, 1961.

Čejović B: Krivično pravo (Opšti i posebni deo), Beograd, 2006.

BLANKET CRIMINAL OFFENSES

Miodrag Jovic

Abstract:

The author will first try to work not only in a way, defines blanket offenses, but conditionally classified them in, he said, the two groups including: blanket offenses of the first kind, or, in other words, the crimes with blanket disposition and blanket offenses other species or other" pure" blanket offenses, or offenses envisaged in non-criminal) laws, which together represent an additional or so." secondary" criminal legislation. In fact, all these criminal acts, ie. and crimes of the first kind and the other kind of crimes are crimes blanket. The difference is that they are first foreseen in the Criminal Code, and the other in the so-called. Non-criminal law.

In the second part the author has looked at some practical dilemmas criminal procedural characters related to the description of the offense with a blanket provision in the indictment acts and judgments.

Keywords: criminal offense, criminal offense blanket, blanket provision, the principle of legality, indictment, verdict, criminal law, criminal code, non-criminal laws, additional or" secondary" criminal legislation.